

Töri – Árpád-ház

- 1038 – 1041: Orseolo Péter uralkodása → Zámolynál veszít
1041 – 1044: Aba Sámuel uralma
1044: ménfői csata → Aba Sámuel veszít, Orseolo Péter győz
1046 – 1060: I. András uralkodása
1046: Vata-féle pogányfelkelés → I. András leveri
1046: egyházi szervezkedés → Gellért által
1051: német vereség a Vértesben
1052: Pozsony sikertelen ostroma → Zotmund (alias: Búvár Kund) megfúrja a hajókat
1055: tihanyi apátság alapítólevele → I. András
1059: bihari csata → I. András veszít, I. Béla győz
1060 – 1063: I. Béla uralkodása
1061: Vata fia János pogányfelkelése (utolsó pogányfelkelés)
1063 – 1074: Salamon uralkodása
1074: mogyoródi csata → Salamon veszít, I. Géza győz
1074 – 1077: I. Géza uralkodása
1077 – 1095: I. László uralkodása → Horvátország megszerzése [**1091**], Salamon támadásait visszaveri
↳ Zágrábban püspökség, Somogyváron apátság alapítása, szigorú törvények*
1083: I. István, Imre herceg, Gellért szentté avatása → I. István fia, az Intelmek címzettje
1092: szabolcsi zsinat → I. László által
↳ főpapok tanácskozása
1095 – 1116: Kálmán uralkodása → öccse: Álmos herceg; állítólagos fia: Borisz; tv.*² fia: II. István
↳ Dalmácia megszerzése [**1105**], lemond az investitúráról [**1106**], Halicsnál veszít
1102: Horvátország autonómiát kap → önkormányzat
1105: esztergomi zsinat → Kálmán által
1131 – 1141: II. Béla uralkodása
1131: aradi gyűlés → II. Béla leszámol a Kálmán-pártiakkal
1165: bizánci-magyar béke → Mánuel által
1172 – 1196: III. Béla uralkodása → kancelláriát alapít | érsek az idejében: Lukács
1180: Szerémség visszaszerzése ↳ oklevelek kiállításának helyszíne
1192: I. László szentté avatása
1205 – 1235: II. András uralkodása → felesége: Gertrúd
1213: Bánk bán összeesküvése
1222: Aranybulla kiadása → II. András által
1224: Andreanum kiadása
1231: második Aranybulla
1232: zalai serviensek kiváltságlevele → királyi serviensek: királyi birtokon élő nemesek
1235 – 1270: IV. Béla uralkodása
1237: Julianus hírt hoz a tatárok érkezéséről
1240: Kijev tatár kézre kerül → Batu kán foglalja el
1241 március 12: tatár áttörés Vereckénél → Kálmán herceg veszít
1241 április 11: muhi csata → IV. Béla veszít, Batu kán győz
1272 – 1290: IV. László uralkodása → oligarchák felemelkedése (kiskorúsága révén)
1285: Kézai Simon krónikája ↳ kiskirály
1290 – 1301: III. András uralkodása → utolsó Árpád-házi király
1298: III. András törvénykönyve
1301: Árpád-ház kihalása

* a magántulajdon védelme érdekében; tolvajok, kóborlók büntetése | *² törvényes

+személyek:

Anonymus: Gesta Hungarorum [történeti munka]

+Batu: Aranyhorda vezetése → Batu kán tatár állama

II. Géza: Szerémség elvesztése

Kötöny: kun király a tatárjárás idején

Ögödej: tatár nagykán a tatárjárás idején

Temüdzsin (Dzsingisz kán): mongol birodalom alapítása

+fogalmak:

bán, nádor, országbíró, tárnokmester: zászlósúr → főméltóság

↳ a király általános helyettese

barones: bárók

dukátus: hercegség

familiaritás: sajátos magyar hűbéri rendszer

hospes: telepes

nobiles: köznemes

privilegium: kiváltság

regálé: királyi jogon szedett jövedelem

Kiskérdés lehet:

Társadalmi rétegek a tatárjárás környékén: barones, nobiles, hospesek, jobbágyság

A barones két rétege: familiárisok, zászlósúrok

A nobiles rétegei: kis- és középnemesség [nemesi vármegyék], királyi serviensek

Stílusok az Árpád-ház kultúrájában: Román stílus és a gótika

Az Aranybulla (1222) tartalma: nemesi egyenjogúság, adómentesség, szabad végrendelkezés és honvédelmi kötelezettség, idegenek csak a nemesség engedélyével kaphatnak hivatal, tilos egész megyéket eladományozni, ellenállási záradék

Az 1231-es megújított Aranybulla tartalma: egyházi falvak kivonása a megyésispán ítélkezése alól, egyházi adómentesség és sómonopóliumuk helyreállítása, királyi hivatal élén arab és zsidó nem állhat, ellenállási jog

Zászlósúrok: bán, nádor, országbíró, tárnokmester

Írásos emlékeink:

a) Latin nyelvűek: oklevelek, törvények, I. István intelmei

b) Magyar nyelvűek:

- szövegek: Tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés

- történeti munkák: Anonymus - Gesta Hungarorum, Kézai Simon krónikája

Térkép:

(A térkép mint mindig, nem 100%-os!)

